

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

«Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства»

(назва кваліфікаційної роботи бакалавра)

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента (ки) Григорчук О. О.

(ініціали, прізвище)

групи Фзг-81ш
(шифр групи)

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Григорчук О. О.

(підпис)

(ініціали та прізвище здобувача)

Керівник _____ Пригара І. О.
(посада, науковий ступінь) (підпис) (ініціали, прізвище)

Суми 2022

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему:

Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства

Григорчук Олена Олексіївна

Актуальність теми кваліфікаційної роботи: вивчення фінансів підприємства та фінансових ресурсів, а також аналіз прибутку на підприємстві.

Мета кваліфікаційної роботи: визначення сутності та ролі фінансів підприємств в економічній системі держави.

Об'єкт дослідження: фінанси підприємства (установ, організацій).

Предмет дослідження: відносини фінансів на підприємствах, установ та організацій.

Основний результат роботи: закріплення знань стосовно фінансового планування та аналізу прибутку й рентабельності на підприємстві.

Ключові слова: фінанси підприємств, фінансове планування, фінансові ресурси підприємства, прибуток підприємства.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 38 сторінках, з яких список використаних джерел із 22 найменувань. Робота містить 10 таблиць, 4 рисунка.

Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

Лариса ГРИЦЕНКО

«11» квітня 2022р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студентки групи Фзт-81ш інституту Сум ДУ

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Григорчук Олена Олексіївна

Тема роботи: Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства

Затверджено наказом по СумДУ № 24-ОД від «11» квітня 2022 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «06» червня 2022 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи: вивчення фінансового планування на підприємстві; вивчити сутність фінансів на підприємстві; визначення джерел фінансових ресурсів; з'ясувати основи прибутку на підприємстві та його визначення; навчитись аналізувати прибутковість та рентабельність на підприємстві.

Дата видачі завдання: «11» квітня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. Фінансове планування-як основи функціонування фінансів підприємств	7
2. Сутність і склад фінансів підприємств (установ, організацій)	11
3. Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування	15
4. Основи формування і використання прибутку підприємств.....	21
5. Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства	27
ВИСНОВОК.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	33

ВСТУП

Формування ринкових відносин в Україні супроводжується суттєвими змінами фінансової системи, зростанням ролі та ускладненням функцій фінансів. З'являються нові фінансові інститути (довірчі товариства, інвестиційні фонди, холдингові компанії, депозитарії, реєстратори, фондові біржі та ін.). Все більш високої кваліфікації спеціалістів вимагає менеджмент державного бюджету, діяльності комерційних банків, розвитку нефінансових підприємств різних форм власності, проведення операцій в сфері зовнішньоекономічних відносин. Потребує обґрунтованих рішень і управління фінансовими ресурсами громадян, оскільки існує багато альтернативних напрямів їх використання.

Актуальність теми бакалаврської роботи: пов'язана з тим, що поглиблене вивчення фінансів стало необхідністю для зростаючого контингенту спеціалістів, які залучаються до економічного процесу. Разом з тим, фінансова система нашої країни помітно відрізняється від розвитку її в інших державах. Це пояснюється багатьма причинами. До них, зокрема, відносяться відмінності в державному регулюванні фінансової діяльності, зрілості ринкових структур, в умовах для залучення іноземних інвестицій, в формуванні та використанні фінансів місцевого самоврядування та ін.

Метою написання бакалаврської роботи: є можливість вивчення основних фундаментальних положень основ фінансів підприємств, а також визначення сутності та ролі фінансів підприємств в економічній системі держави.

До основних задач написання бакалаврської роботи відносяться:

- розгляд фінансового планування;
- визначення сутності фінансів підприємств;
- вивчення прибутку підприємства та його аналіз;
- розгляд фінансових ресурсів на підприємстві.

Об'єктом бакалаврської роботи: є фінанси в Україні.

Предметом роботи: є соціально-економічні відносини, що виникають в умовах функціонування фінансів та фінансової системи в українській державі.

1. Фінансове планування-як основи функціонування фінансів підприємств

Фінансове планування це основа організації фінансів підприємства, яка передбачає економічне обґрунтування обсягів надходжень і напрямків витрачання коштів на підприємстві, обсягів формування грошових фондів які необхідні для безперебійного функціонування підприємства.

Значення фінансового планування полягає в такому:

- втілює розроблені стратегічні цілі у фінансові показники;
- забезпечує фінансовими ресурсами закладені у виробничому плані економічні пропорції розвитку;
- у можливіє визначення життєздатності інвестиційних проектів підприємства в умовах конкуренції.

До завдань фінансового планування належать:

- забезпечення фінансовими ресурсами виробничо-господарської діяльності;
- використання фінансових ресурсів;
- визначення найраціональніших напрямків інвестування;
- виявлення шляхів збільшення прибутку (за рахунок зниження собівартості, підвищення якості продукції та рентабельності виробництва).

На стадії фінансового планування здійснюється попередній контроль за створенням та використанням фінансових ресурсів. Фінансове планування пов'язане передусім з плануванням виробничої діяльності підприємства: обсягом реалізації продукції, ресурсним забезпеченням, використанням праці робітників. Планові фінансові показники базуються на показниках обсягу виробництва, асортименту товарів і послуг, витрат виробництва. Фінансове планування на підприємстві — це елемент фінансового механізму, діяльність пов'язана з управлінням фінансами.

У процесі розробки фінансових планів визначають: витрати на виробництво реалізованої продукції; виручку від реалізації продукції; прибуток; амортизаційні відрахування; обсяг і джерела капіталовкладень;

потребу в оборотних засобах; розподіл і використання прибутку; суми витрат і надходжень коштів; взаємовідносини з бюджетною системою і банками; збори до загальнодержавних фондів та ін.

Розрізняють кілька видів фінансового планування на підприємстві. Кожний із зазначених видів планування має певну методологію, форми і методи взаємозв'язку та розрахунків показників.

Рис.1.1. Види фінансового планування на підприємстві

При створенні нового підприємства або обґрунтуванні виробництва нової продукції складають бізнес-план (поєднання перспективного і поточного фінансового планування). Він необхідний для розробки стратегії фінансування і залучення конкретного інвестора на певних умовах до участі у створенні нового підприємства чи фінансування нової виробничої програми.[8]

Для того щоб розробити бізнес-план підприємство має підготувати такі документи для реалізації цього план:

1. Прогноз обсягів реалізації(дати уявлення про частину ринку). Рекомендується скласти такий прогноз на три роки з розбиттям за роками: на перший рік — щомісяця, на другий — поквартально, на третій рік — загальний обсяг продажів за 12 міс.

2. Баланс грошових витрат і надходжень(перевірити надходження коштів а отже, майбутню ліквідність підприємства). Отримана в такий спосіб

інформація є основою для визначення загальної вартості проекту.

3. Таблиця доходів і витрат(формування доходів підприємства).У ньому наводять такі показники (прогноз на 3 роки):

- виручку від реалізації продукції (без податку на додану вартість);
- собівартість реалізованої продукції;
- валовий прибуток від реалізації;
- адміністративні витрати та витрати на збут;
- податок на прибуток, чистий прибуток.

4. Зведений баланс активів і пасивів підприємства(оцінюють обсяг коштів, які передбачається вкласти в різні активи).

5. Графік досягнення беззбитковості(графік свідчить про вплив на прибуток обсягів реалізації, ціни продажу і собівартості продукції з розподілом на умовно-постійні й змінні витрати).

6. Стратегія фінансування й аналіз розвитку(складають план одержання коштів для створення чи розширення підприємства).[12]

Бюджетування- це технологія складання,коригування,контролю та оцінки виконання поточних фінансових планів,суть якої полягаю в узгодженні між собою основних складових фінансово-господарської діяльності- збуту,постачання та виробництва певних фінансових результатів. Воно має цікаву будову на підприємстві.

Рис. 1.2. Будова бюджетування на підприємстві

Зведений бюджет — це сукупність трьох основних фінансових бюджетів (доходів і витрат, руху грошових коштів, плановий баланс активів і пасивів).

Бюджет руху грошових коштів (БРГК) — це план руху коштів на поточних рахунках і готівки в касі підприємства, який відображає всі прогнозовані надходження і списання грошових коштів у результаті господарської діяльності.

Фінансовий контроль-це контроль законодавчих виконавчих органів влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів із застосуванням певних методів. [16]

Фінансовий контроль класифікується за певними ознаками:

Рис 1.3. Класифікація фінансового контролю.

2. Сутність і склад фінансів підприємств (установ, організацій)

Фінанси підприємницьких структур-одна із основних ланок фінансової системи держави. Це відносно самостійна особлива сфера функціонування фінансів, яка має специфіку організацій та принципи реалізації притаманних їй функцій.

При функціонуванні фінансів підприємницьких структур встановлюються відповідно економічні відносини.

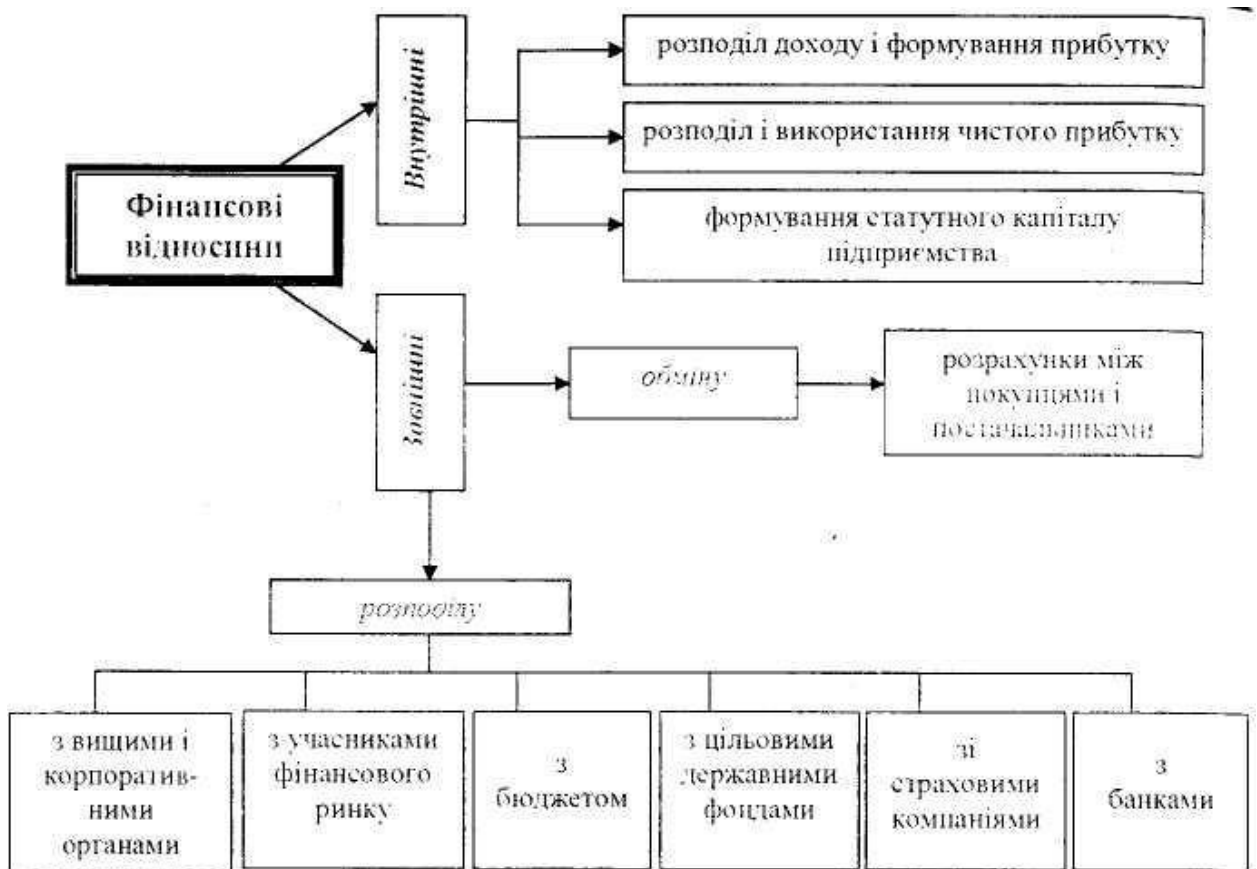

Рис. 2.1. Схема фінансових відносин підприємства

Модель фінансової діяльності підприємства:

$$\Gamma - T - \dots - \text{Виробництво} \dots - T' - \Gamma'$$

де Γ -початкові авансовані кошти у процес виробництва (статутний капітал, банківські кредити, бюджетні асигнування)⁴

T -витрати підприємства на оплату матеріальних і трудових ресурсів;

T' -готова продукція;

$\Gamma' = \Gamma +$ грошові нагромадження.

Кошторисне фінансування пов'язане із покриттям видатків за рахунок державного чи місцевого бюджетів на основі складених кошторисів.

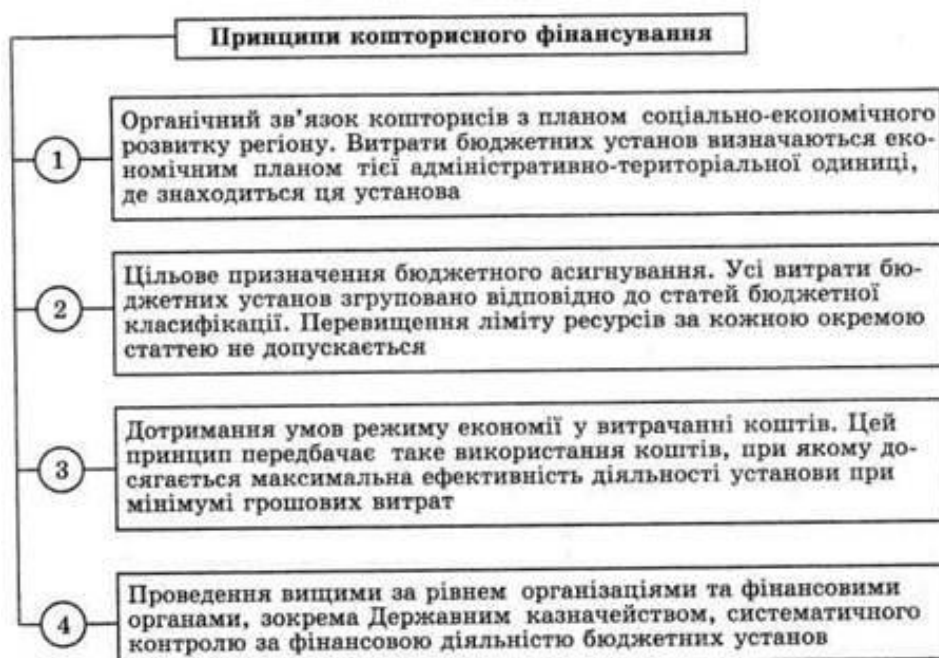

Рис. 2.2. Схема принципів кошторисів.

Принципи кошторисного фінансування:

- плановість;
- цільовий характер;
- виділення коштів залежно від характеру показників діяльності установ;
- підзвітковість.

Загалом фінанси підприємств (установ, організацій) – це сукупність економічних відносин з приводу руху грошових потоків у процесі формування, розподілу і використання грошових фондів підприємств.

Фінанси підприємств є складовою фінансової системи країни. Але разом з тим це самостійна специфічна сфера фінансових відносин.

Специфіка функціонування фінансів підприємств, установ і організацій залежить від мети створення юридичної особи, форми власності та організаційно-правової форми. Саме залежно від мети створення підприємства, установи та організації їх поділяють на прибуткові чи неприбуткові.[13]

Прибутковими є підприємства, створені з метою виробництва будь-якої незабороненої законодавством країни продукції (або виконання робіт чи надання послуг), отримання доходів від своєї діяльності, за рахунок яких покриваються всі витрати, створюється прибуток і забезпечується самофінансування підприємства.

Прибутковими можуть бути підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, у тому числі державні. Тому фінанси державних підприємств, що функціонують на комерційній основі в різних галузях економіки, доцільно зараховувати до сфери фінансів підприємств, а не до державних фінансів.

Статутна діяльність неприбуткових установ і організацій є некомерційною, не передбачає одержання прибутку і самофінансування установи, хоча при цьому не виключається можливість отримання доходів з метою поповнення фінансових ресурсів.

Фінанси прибуткових підприємств забезпечують неперервність процесу розширеного відтворення через розподіл грошових доходів підприємства на фонди відшкодування, споживання та нагромадження і використання коштів фонду нагромадження на продовження процесу виробництва продукції (робіт, послуг) та збільшення ВВП. Завдяки подальшому розподілу вартості, створено прибутковими підприємствами, формуються грошові фонди бюджетної системи, доходи домогосподарств та страхові фонди. Таким чином, можна сказати, що стан фінансів прибуткових підприємств визначає стан фінансової системи країни загалом. [19]

До неприбуткових установ і організацій належать:

- бюджетні установи та організації;
- громадські об'єднання (профспілки, політичні партії, кредитні спілки, релігійні організації);
- благодійні організації, культурні та інші цільові громадські фонди.

Бюджетні установи і організації. Вони фінансуються або цілком за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів, або на змішаній основі -

через бюджетне фінансування.

Громадські об'єднання. Основним джерелом фінансових ресурсів при створенні цих організацій є вступні та членські внески засновників. Напрямки використання надходжень визначаються метою і завданнями організації та закріплюються в її статуті.

Прибуток підприємств, створених громадськими об'єднаннями, не звільняється від оподаткування, за винятком підприємств, створених всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів, де кількість працівників-інвалідів становить не менше як 50 % загальної чисельності працівників, а фонд оплати їх праці - щонайменше 25 % загальних витрат на оплату праці. [22]

Благодійні організації та інші громадські фонди. Фінансові ресурси при створенні благодійних організацій та громадських фондів формуються виключно за рахунок добровільних внесків підприємств, організацій, установ, окремих громадян. У процесі функціонування фонди можуть отримувати кошти за рахунок прибутку від виробничо-господарської діяльності створених ними підприємств, доходів від депозитних вкладів, заходів, що здійснюються на користь фондів, платних послуг, видавничої та іншої діяльності.

Напрямки видатків залежать від мети створення фонду, що записані в його статуті. Видатки здійснюються відповідно до кошторису. За законом розмір витрат на утримання благодійної організації не повинен перевищувати 20 % її кошторису в поточному році. [8]

Особливість використання власності громадських об'єднань, благодійних та інших фондів полягає в тому, що їх доходи або майно (за винятком кредитних спілок і пенсійних фондів) не підлягають розподілу між їх засновниками або учасниками і не повинні використовуватись для вигоди будь-якого окремого засновника, учасника або посадових осіб, крім оплати їх праці.

3. Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування

Фінансові ресурси підприємства-це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства.

Фінансова робота на підприємстві дуже різноманітна і багатогранна, але умовно її можна згрупувати за напрямками таким чином:

- фінансове планування;
- оперативна фінансова робота;
- контрольно-аналітична робота.

Класифікація фінансових ресурсів підприємства:

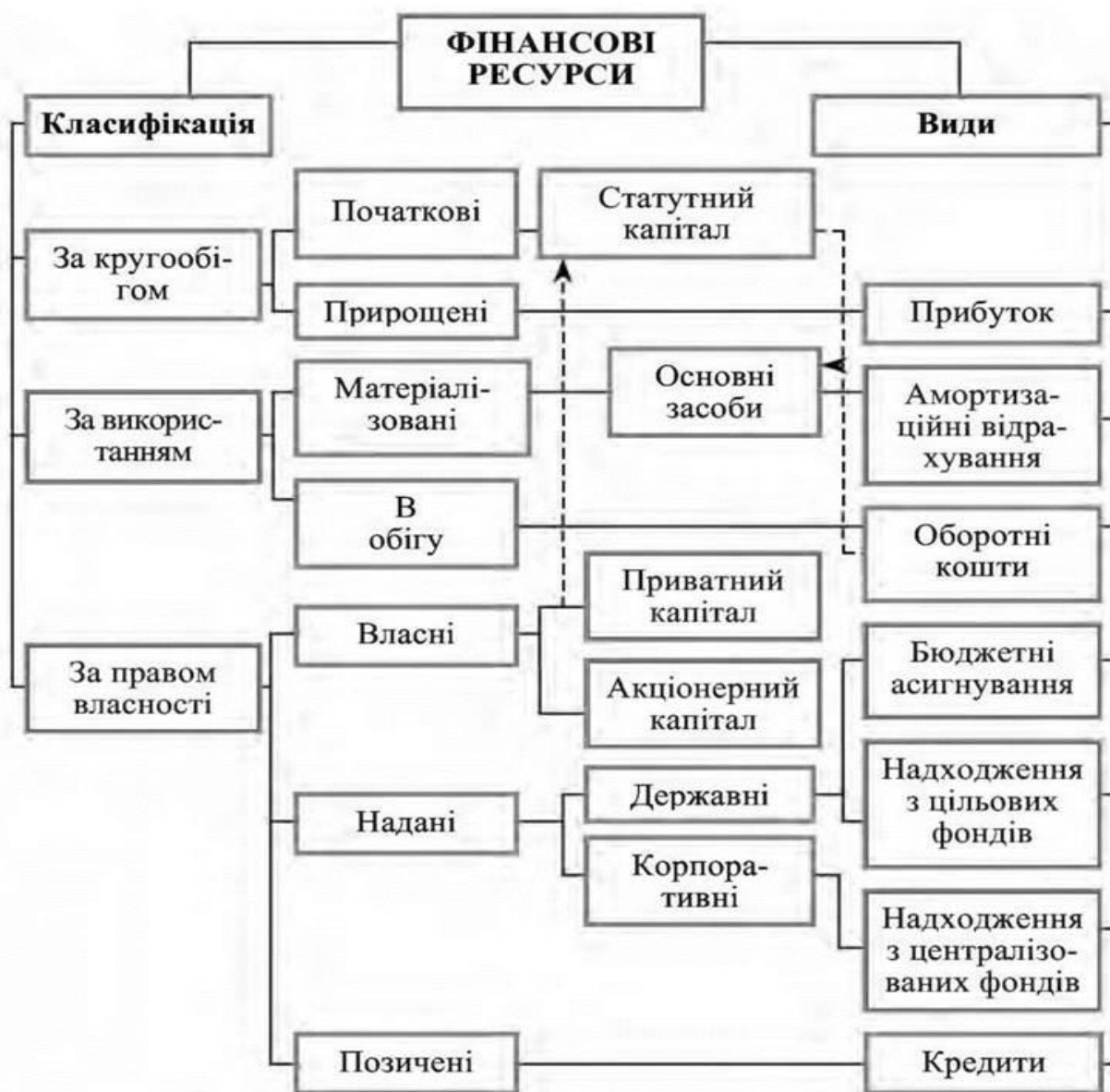

Рис. 3.1. Класифікація фінансових ресурсів підприємства [11]

Фінансові ресурси комерційного підприємства складаються з таких елементів:

- статутного (або пайового) капіталу (фонду);
- резервного капіталу;
- амортизаційних відрахувань;
- забезпечення наступних виплат і платежів;
- нерозподіленого прибутку;
- довго- і короткострокових кредитів комерційних банків.

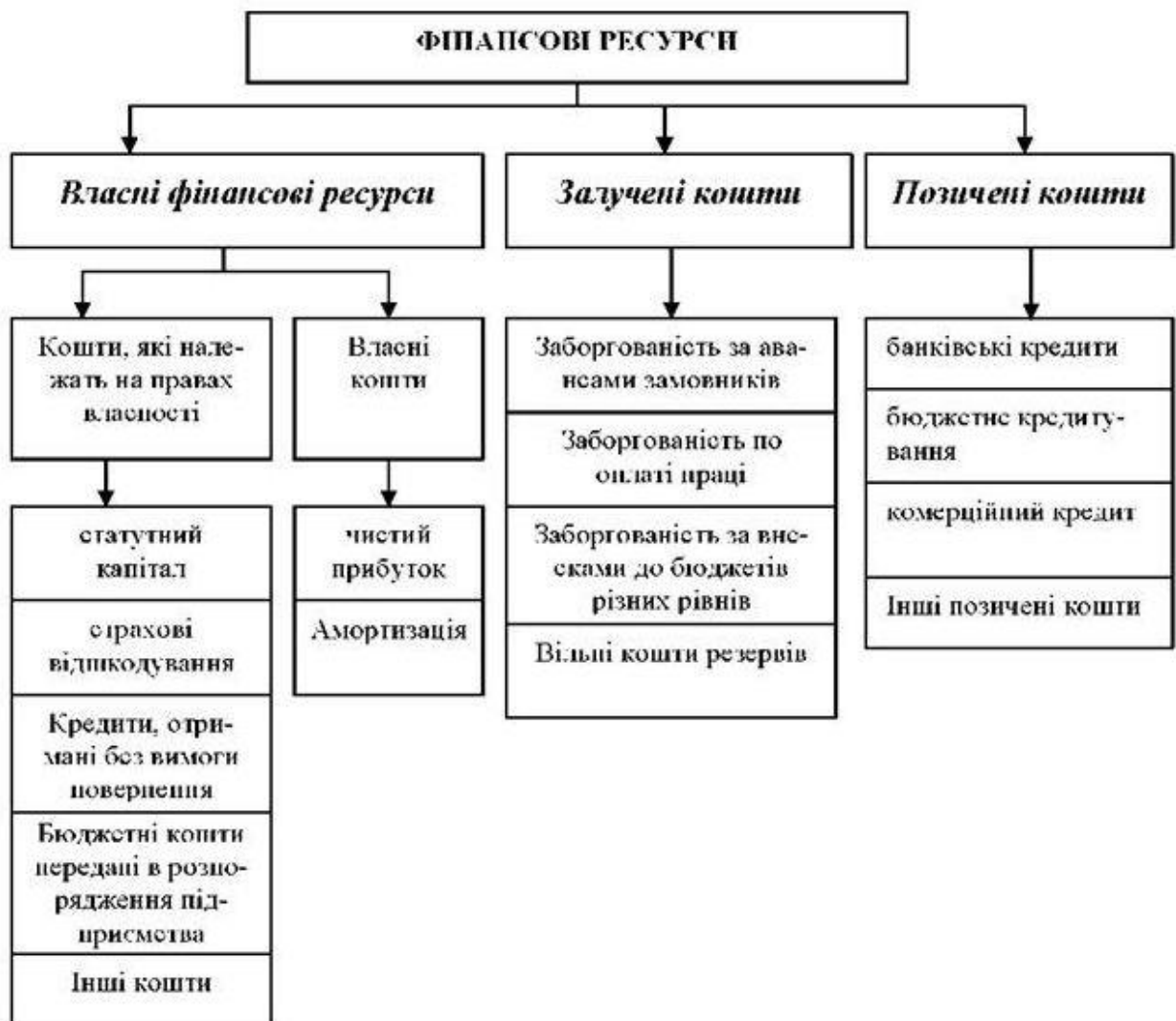

Рис. 3.2. Склад фінансових ресурсів на підприємстві

Основним джерелом власних фінансових ресурсів на діючих підприємствах є надходження коштів від реалізації продукції (надання послуг), різні частини якої у процесі розподілу виручки набирають форми

відшкодування витрат і прибутку. Фінансові ресурси збільшуються переважно за рахунок прибутку від основної діяльності з виробництва і реалізації певної продукції (товарів, робіт, послуг), що є основною метою створення підприємства. За напрямками надходження фінансові ресурси поділяють на зовнішні та внутрішні:

Рис. 3.3. Схема джерел фінансових ресурсів на підприємстві [25]

Зовнішні фінансові ресурси — це додаткові власні та позикові кошти, одержані через фінансовий ринок (розміщення власних акцій та облігацій), від кредитно-банківської системи (отримання кредитів) та інших кредиторів (отримання авансів замовників, товарних кредитів від постачальників). Внутрішні фінансові ресурси — це нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування та кредиторська заборгованість, що постійно перебуває на балансі підприємства (стійкі пасиви).

Правильне розпорядження фінансовими ресурсами саме по собі є важливим чинником забезпечення ефективності розв'язання економічних і соціальних завдань підприємства.

Певні висновки щодо ефективності використання фінансових ресурсів підприємства (і, отже, щодо ефективності його фінансової діяльності) можна робити шляхом порівняння досягнутого результату його господарської

діяльності — прибутку — з обсягом фінансових ресурсів, що були в розпорядженні підприємства у відповідний період.

Розмір статутного фонду значною мірою визначає масштаб виробничо-господарської діяльності підприємства, хоча, звичайно, не існує прямого зв'язку між розмірами статутного фонду підприємств різних галузей і обсягом виробництва товарів та послуг на них. Певною мірою розмір статутного фонду впливає на можливості зовнішнього фінансування, ділову репутацію підприємства. Розмір статутного фонду, що визначає участь кожного із засновників та акціонерів у капіталі підприємства, є критерієм визначення розміру прибутку, який кожний із них одержує при розподілі прибутку. [10]

Початковий розмір статутного фонду підприємства фіксується у статуті або в установчому договорі, які в обов'язковому порядку подаються до органів влади при державній реєстрації підприємства. Контролюючі державні органи (фінансові, податкові), а також банки контролюють розмір статутного фонду кожного підприємства і те, щоб він був відповідно оплачений. Недостатньо лише задекларувати у статуті певний розмір статутного фонду. Необхідно вжити заходів для того, щоб кошти (або майно, нематеріальні активи) реально надійшли в розпорядження підприємства від усіх юридичних та фізичних осіб, що мають частки у статутному фонді та є його власниками.

Поряд з коштами, які надходять у розпорядження підприємства з різних джерел (від акціонерів, пайовиків та інших засновників), статутний фонд формується з вартості майна (будівлі, машини, устаткування, транспортні засоби, сировина, матеріали, інші товарно-матеріальні цінності), цінних паперів, а також нематеріальних активів. До нематеріальних активів належить вартість права користуватись:

- результатами інтелектуальної діяльності у вигляді винаходів, відкриттів, промислових зразків, технологій, гудвілів, ноу-хау, раціоналізаторських пропозицій, звітів про науково-дослідну діяльність та інших об'єктів інтелектуальної власності;
- землею, водою або іншими природними ресурсами;

- будівлями, обладнанням.

Порядок формування, використання і збільшення коштів статутного фонду як джерела виконання фінансових зобов'язань юридичних осіб перед кредиторами залежить від форми власності підприємства і його організаційно-правової форми.

Банківський кредит надається суб'єктам господарювання всіх форм власності в тимчасове користування на умовах, передбачених кредитним договором. Основними з них є забезпеченість, повернення, строковість, платність і цільова спрямованість. Забезпеченість кредиту означає наявність у банку права на захист своїх інтересів, недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника.

Кредитний договір може бути укладений як шляхом складання одного документа, який підписують кредитор і позичальник, так і шляхом обміну листами, телеграмами, телефонограмами, підписаними стороною, яка їх надсилає. [24]

Комерційні банки можуть надавати кредити всім суб'єктам господарської діяльності незалежно від галузевої належності, статуту, форм власності у разі наявності у них реальних можливостей та правових форм забезпечення своєчасного повернення кредиту та сплати відсотків (комісійних) за користування ним. Для отримання кредиту позичальник подає в банк звернення у вигляді листа, клопотання, заявки, заяви. У документах зазначаються необхідний розмір кредиту, його мета, строки погашення та форми забезпечення. Якщо поточний рахунок позичальника відкритий в іншому банку, то він подає в банк установчі документи із зазначенням юридичної адреси, картку із зразками підписів, завірену банком, і довідку банку про залишки коштів на рахунках й наявність заборгованості за позиками.

Основними критеріями кредитоспроможності позичальника можуть бути:

- забезпеченість власними коштами не менш як 50 % загального обсягу

його видатків;

- репутація позичальника (кваліфікація, здібності керівника, дотримання ділової етики, договірної, платіжної дисципліни);

- оцінка продукції, що випускається, наявність замовлення на її реалізацію і характер послуг, які надаються (конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, попит на продукцію, послуги, обсяги експорту);

- економічна кон'юнктура (перспективи розвитку позичальника, наявність джерел коштів для капіталовкладень).

Документи, що зберігаються у цій справі, групуються так:

- матеріали з надання кредиту (кредитний договір, боргові зобов'язання, гарантійні листи тощо);

- фінансово-економічна інформація (бухгалтерські баланси, звіти про прибутки та збитки, бізнес-плани тощо);

- матеріали про кредитоспроможність позичальника (довідки, отримані від інших банків, запити, листи, звіти аудиторських фірм тощо).

Забороняється надавати кредити з такою метою:

- покриття збитків господарської діяльності позичальника;
- формування і збільшення статутного фонду комерційних банків та інших господарських товариств;
- придбання цінних паперів будь-яких підприємств. [15]

4. Основи формування і використання прибутку підприємств

Прибуток як економічна категорія відображає остаточну грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємств, їх фінансового стану. У загальному вигляді прибуток є різницею між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Розмір прибутку свідчить про необхідність заходів, спрямованих на зниження собівартості продукції, нарощення обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту виготовлюваних товарів, змін у ціновій політиці. Прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання і основним джерелом фінансових ресурсів підприємства. [10]

Як провідна категорія ринкових відносин прибуток виконує такі важливі функції:

- показника ефективності господарської діяльності підприємства (наявність прибутку що свідчить про рентабельність підприємства);

- стимулюючу (кінцевий результат прибутку на підприємстві);
- джерела формування доходів бюджетів різних рівнів.

Загалом прибуток на підприємстві-це основна частина діяльності підприємства що є джерелом власного капіталу.

Ці різновиди прибутку пов'язані з такими поняттями:

- основна діяльність — операції з виробництва і реалізації продукції;
- звичайна діяльність — будь-який вид основної діяльності підприємства;

- операційна діяльність — діяльність що не є фінансовою для підприємства;

- надзвичайна подія — операція що має різне значення для підприємства;
- фінансова діяльність — діяльність, що спричинює зміну розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства;

- доходи — збільшення економічних вигод у вигляді надходження

активів;

- витрати — зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу;
- прибуток — сума діяльності підприємства;
- збиток — перевищення витрат над доходом;

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування визначається на основі прибутку від операційної діяльності та його коригування на фінансовий результат від участі в капіталі, іншої фінансової діяльності, а також як результат вирахування податку на цей прибуток. [17]

Звичайна діяльність на підприємстві є основним джерелом одержання прибутку на підприємствах різних форм господарювання і власності.

Доходи від діяльності класифікуються за такими групами:

- виручка від реалізації продукції;
- інші операційні;
- фінансові;
- інші.

Дохід від реалізації продукції (товарів, інших активів) має такі умови:

- покупцеві передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство в подальшому не управляє і не контролює реалізовану продукцію (товари, інші активи);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (виконаних робіт, наданих послуг), реалізованої протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих і наднормативних виробничих витрат.

У виробничу собівартість продукції (робіт, послуг) включаються прямі витрати всіх видів і загальновиробничі витрати на оплату праці.

До складу прямих матеріальних витрат входять вартість сировини і основних матеріалів, що утворює основу виробленої продукції, покупних

напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які безпосередньо стосуються конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці входять заробітна плата та інші виплати працівникам, які займаються виробництвом продукції, виконують роботи або надають послуги, що безпосередньо стосуються конкретного об'єкта витрат.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, що не включаються в собівартість реалізованої продукції (виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг), поділяються на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати.[19]

До адміністративних належать загальногосподарські витрати з обслуговування і управління підприємством; витрати на збут складаються з витрат, пов'язаних з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю на підприємстві поділяються на такі економічні елементи як:

- матеріальні;
- на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Прибуток підприємства складається з прибутку від звичайної діяльності (сума прибутку від операційної та іншої звичайної діяльності) та прибутку від надзвичайних подій. На рис. 3.1 схематично показано склад прибутку підприємства. [20]

Ураховуючи, що прибуток — це не тільки фінансовий результат діяльності підприємства, відображений у фінансовій звітності, а й критерій ефективності господарської діяльності підприємства, його розмір у виражається найпершим абсолютним вимірником ефективності діяльності підприємства.

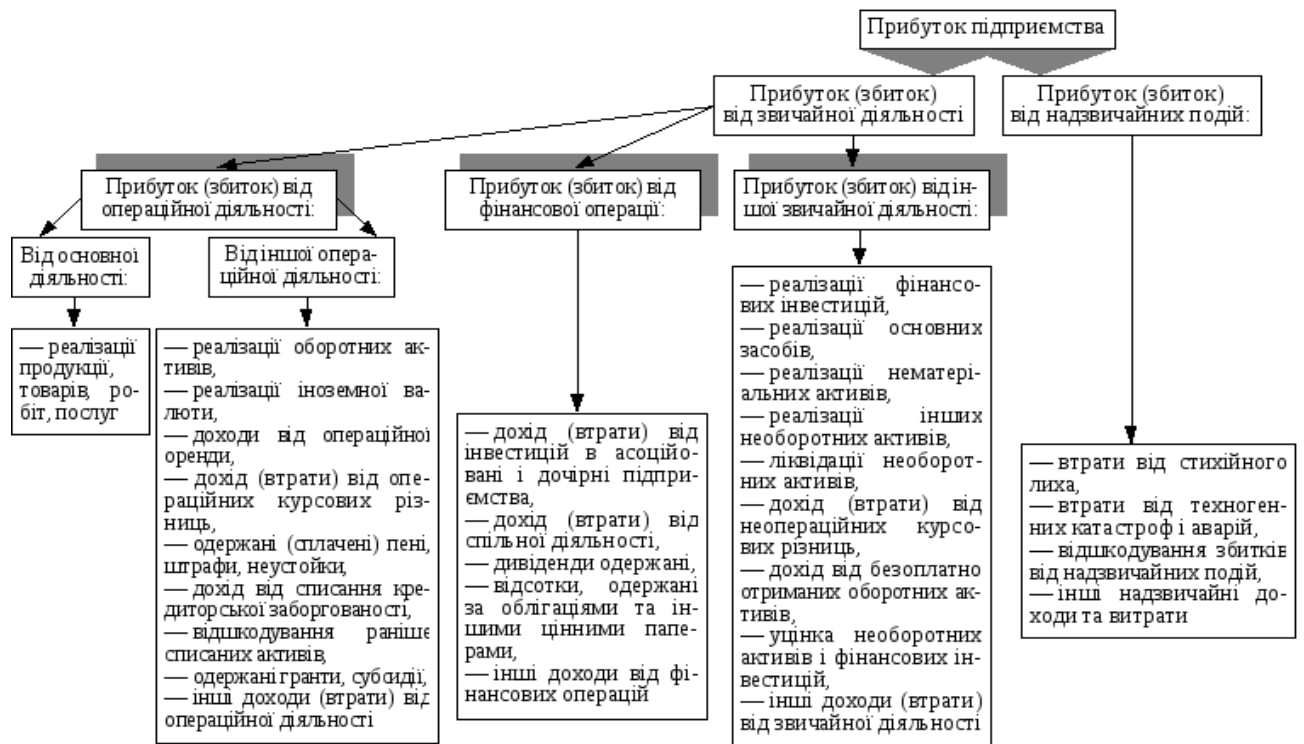

Рис. 4.1. Склад прибутку підприємства

Рис. 4.2. Розподіл чистого прибутку підприємства [16]

Капітал підприємства будь-якої організаційно-правової форми — це загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, авансованих у формування активів підприємства. Тому ефективність використання капіталу характеризується показником рентабельності активів підприємства (необоротних та оборотних), який визначають за формулою

$$P_A = \frac{ЧП}{A} \quad (3.1)$$

де ЧП — чистий прибуток; А — сума активів підприємства.

Рентабельність активів можна визначати також диференційовано за їх

складовими.

Рентабельність необоротних активів:

$$P_{\text{НА}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{НА}} \quad (3.2)$$

де НА — сума необоротних активів.

Рентабельність оборотних активів:

$$P_{\text{ОА}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ОА}} \quad (3.3)$$

де ОА — сума оборотних активів.

Капітал поділяється на власний і позиковий. Власний капітал належить власникам підприємства, з їх погляду найважливішим є показник рентабельності власного капіталу:

$$P_{\text{ВК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \quad (3.5)$$

де ВК — сума власного капіталу.

Рентабельність витрат характеризує прибутковість виробництва і реалізації продукції, тому цей показник називають рентабельністю продукції і визначають за формулою

$$P_{\text{П}} = \frac{\text{ПР}}{\text{СРП}} \quad (3.6)$$

де ПР — прибуток від реалізації продукції; СРП — собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність продажу (реалізації) характеризує співвідношення прибутку від реалізації продукції з виручкою:

$$P_{\text{Р}} = \frac{\text{ПР}}{\text{ЧВ}} \quad (3.7)$$

де ЧВ — чиста виручка.

На сучасному етапі трансформації економічної системи держави на прибуток впливають такі процеси, як приватизація, створення конкурентного середовища, структурна перебудова економіки. З огляду на це до необхідних складових збільшення доходів підприємств доцільно зарахувати такі:

- реформування податкового законодавства;
- збільшення джерел інвестування;
- орієнтація на залучення стратегічного інвестора і розвиток фондового ринку.

5. Аналіз прибутковості й рентабельності підприємства

Основним об'єктом фінансового аналізу серед тих, які визначають результативність фінансової діяльності підприємства, є прибуток (і рентабельність як вихідний показник прибутку). Прибуток-це та частина вартості продукту, що реалізується підприємством, що залишається після покриття витрат виробництва. [8]

Прибуток є найважливішим джерелом коштів для:

- розрахунків з державою по системі платежів;
- забезпечення фінансовими ресурсами планових потреб підприємства.

У процесі аналізу необхідно розділити різні види прибутку підприємства:

- 1) валовий прибуток-загальний обсяг прибутку підприємства;
- 2) прибуток(збиток) від операційної діяльності-алгеброїчна сума валового прибутку;
- 3) прибуток(збиток) від звичайної діяльності-різниця між прибутком й сумою податків;
- 4) чистий прибуток(збиток)-основна економічного розвитку підприємства.

Для аналізу прибутковості та рентабельності візьмемо підприємство КД «Вацак». На його основі проаналізуємо його прибуток та рентабельність.

Таблиця 5.1. Основні показники для розрахунку прибутку підприємства ДК «Вацак» за 2015 – 2017 роки

№ з/п	Показник	2015	2016	2017
1	Сукупний капітал	1021500	1346070	1713281
2	Власний капітал	318173	438632	558430
3	Чистий дохід від реалізації продукції	1467332	1919474	2272834
4	Валовий прибуток	573482	694254	702742
5	Прибуток від операційної діяльності	166533	177793	185174
6	Чистий прибуток	109607	121146	121243

Аналіз даних таблиці свідчить, що динаміка всіх шістьох показників

протягом 2015 - 2017 років є позитивною (показники збільшуються) для підприємства.

З метою більш якісного аналізу показників, розрахуємо відхилення між зазначеними періодами (див табл. 5.2.).

Таблиця 5.2. Динаміка змін показників для розрахунку прибутку підприємства ДК«Вацак» за 2015 – 2017 роки

№ з/п	Показники	Відхилення +/-			
		2015-2016		2016-2017	
		Тис.грн.	%	Тис.грн.	%
1	Сукупний капітал	324570	31,8%	367211	27,3%
2	Власний капітал	120459	37,9%	119798	27,3%
3	Чистий дохід	452142	30,8%	353360	18,4%
4	Валовий прибуток	120772	21,1%	8488	1,2%
5	Прибуток від операційної системи	11260	6,8%	7381	4,2%
6	Чистий прибуток	11539	10,5%	97	0,1%

Отже, як свідчать дані табл.5.2., найбільше зростання характерне для показника власного капіталу.

Достатнім є також зростання таких показників як: сукупного капіталу (31,8% за перший період та 27,3% за другий), чистого доходу від реалізації продукції (30,8% та 18,4% відповідно) та валового прибутку (21,1% та 1,2% відповідно). Однак, значення зростання останнього показника сильно зменшилося у 2017 році в порівнянні з 2015 роком, майже на 20%. Не великим було зростання показників прибутку від операційної діяльності (6,8% на 2016 рік та 4,8 на 2017р.) і чистого прибутку (10,5% і 0,1% відповідно). Рівень зростання чистого прибутку на 2017 рік різко скоротився в порівнянні з минулим роком та майже досяг нульового значення.

Отже, прибутковість характеризується прибутком та рентабельністю. Існують різні підходи до визначення показників рентабельності. У цілому рентабельність більш змістовно, ніж прибуток, зображають кінцеві результати господарювання.[12]

Рентабельність показує, наскільки прибуткова діяльність підприємства. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша

діяльність підприємства. Тому, на сьогоднішній день, підприємство повинно прагнути досягти більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання.

Рентабельність сукупного капіталу (R_a) розраховується за формулою:

$$R_a = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сукупний прибуток}} = \frac{\text{ряд.2350ф2}}{\text{ряд.1900ф1}} \quad (5.1)$$

Показник рентабельності власного капіталу ($R_{вк}$) становить інтерес, насамперед, для інвесторів і характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал. Рентабельність власного капіталу визначають за формулою:

$$R_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{ряд.2350ф.2}}{\text{ряд.1495ф.1}} \quad (5.2)$$

Валова рентабельність реалізованої продукції ($R_{врп}$) показує ефективність виробничої діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення й розраховується за формулою:

$$R_{врп} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} = \frac{\text{ряд.2090ф.2}}{\text{ряд.2000ф.2}} \quad (5.3)$$

Щодо операційної рентабельності реалізованої продукції ($R_{орп}$) відмітимо, що цей коефіцієнт показує рівень рентабельності підприємства після відрахування витрат на виробництво і збут товарів. Розраховується даний показник за формулою:

$$R_{орп} = \frac{\text{Прибуток від операційної системи}}{\text{Чистий дохід}} = \frac{\text{ряд.2190ф.2}}{\text{ряд.2000ф.2}} \quad (5.4)$$

Останнім показником є чиста рентабельність реалізованої продукції ($R_{чрп}$). Він свідчить про розмір прибутку на одну гривню реалізованої продукції. Для розрахунку даного показника слід використовувати формулу, наведену нижче:

$$R_{чрп} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} = \frac{\text{ряд.2350ф.2}}{\text{ряд.2000ф.2}} \quad (5.5)$$

Із розрахунків видно, що рентабельність сукупного капіталу на ДК «Вацак» у 2018 – 2020 роках була позитивною. Це дозволяє стверджувати, що

продуктивність ресурсів підприємства у 2018 р., 2019 р. та в 2020 р. була на рівні 16%, 13% та 10% відповідно.

Таблиця 5.3. Основні показники рентабельності підприємства ДК«Вацак» за 2015 – 2017 років

№	Показник	Роки:		
		2015	2016	2017
1	Рентабельність сукупного капіталу	0,16	0,13	0,1
2	Рентабельність власного капіталу	0,34	0,28	0,22
3	Валова рентабельність реалізованої продукції	0,4	0,36	0,31
4	Операційна рентабельність реалізованої продукції	0,11	0,1	0,08
5	Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,07	0,06	0,05
6	Загальна рентабельність виробничих запасів	1,38	1,04	0,84
7	Загальна рентабельність підприємства	0,67	0,58	0,45

Аналіз рентабельності продажів показав, що динаміка показника валової рентабельності реалізованої продукції на підприємстві - позитивна. У 2015 році показник складав 40%, 2016 р. – 36%, 2017 р. - 31% .

Безумовно, позитивним тенденцією є ріст показників загальної рентабельності підприємства, у 2015 р. він складав 67%, 2016 р. – 58%, 2017 р. – 45%. Досягнутий рівень рентабельності є на досить високому рівні для підприємства таких масштабів, хоча показник і має тенденцію до спаду. Спостерігаються також високі показники рентабельності запасів (2015 р. складає 138%, 2016 р. - 104%, 2017 р. - 84%).

ВИСНОВОК

Фінанси - це одна із важливих складових частин практично кожного виду діяльності на підприємстві. Зокрема, вони є невід'ємною стороною діяльності державних органів управління, підприємств, об'єднань підприємств і установ, фізичних осіб, партій, доброчинних організацій, міжнародних корпорацій та ін. Фінанси пов'язані з формуванням, обміном, розподілом і використанням валового внутрішнього продукту (ВВП) і національного багатства. Проведення різноманітних видів діяльності передбачає мобілізацію грошових ресурсів, необхідних для забезпечення відповідної діяльності; розподіл мобілізованих фінансових ресурсів, та організацію раціонального використання мобілізованих ресурсів.

Фінанси завжди існують в певній системі, яка складається з багатьох елементів. У якості елементів виступають суб'єкти фінансової діяльності, які здійснюють фінансові операції між собою. Кожен із суб'єктів здійснює операції з мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів, пов'язаних з проведенням певних видів діяльності. Такі операції проводяться в певних умовах і підлягають регулюванню з боку державних органів влади та управління. Тому розвиток фінансової системи передбачає наявність певного фінансово-кредитного механізму, в рамках якого здійснюються фінансові операції суб'єктів.

Проаналізувавши прибуток та рентабельність підприємства ДК «Вацак» можна зробити такі висновки:

В роботі було проведено SWOT- аналіз підприємства ДК «Вацак». Згідно з даним аналізом це підприємство володіє значним потенціалом можливостей. Найсильнішими сторонами підприємства є диверсифікований асортимент, висока репутація на ринку та низькі витрати на виробництво при експортуванні продукції.

Була здійснена оцінка прибутковості підприємства та чинників його розвитку. Були визначені показники прибутку, рентабельності,

собівартості, витрат та обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції ДК «Вацак». Також було досліджено динаміку більшості показників протягом 2015 - 2017 років.

Підсумовуючи аналіз вищезазначених показників, можна стверджувати, що майже всі показники є позитивними – це характеризує надійність компанії. Проте протягом трьох визначених років дані показники мають тенденцію до зниження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. // Випуск №3. – 2019. – URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/33.pdf
2. Орехова А.І. Економічна сутність категорії прибуток / А.І.Орехова // Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». - №7, 2013.– с. 313-316.
3. Дослідження особливостей формування прибутку організації в сучасних умовах господарювання / В. Я. Гавран, Х. Т. Середницька, 2019. - № 847. - С. 55-60. - URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jun/2744/visnyk2019-55-60.pdf>
4. Дослідження факторів впливу на прибутковість підприємства та пошук резервів збільшення прибутку / А. В. Гречко, О. М. Мельнікова // Ефективна економіка. – 2020. – № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5862>
5. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства / Н.В. Зятюк // Культура народів Причорномор'я. — 2009. — № 154. — С. 27-31.
6. Гаватюк, Л. С. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання / Л. С. Гаватюк, Н. М. Перегіняк // Економіка та суспільство – 2020 -№ 9.- С. 363-367. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/62.pdf
7. Духновська Л. М. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління / Духновська Л. М., Павлов В. С. // Науковий вісник 2018. - № 17. - С. 100-103.
8. Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії / Р.Р. Антонюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства – 2012. – № 126. – С. 50–55.
9. Осипова Т.В. Теоретичні аспекти трактування прибутковості в

сучасних умовах господарювання / Т.В. Осипова // Управління розвитком. 2012. – № 1. – С. 82–84.

10. Мелень О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О.В. Мелень, Ю.Ю. Холондач // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2018. – № 25. – С. 123–126.

11. Інна Панченко. Методичні підходи до аналізу операцій з формування та розподілу прибутку підприємства: критичний аналіз / Інна Панченко // Економічний аналіз «Збірник наукових праць» – 2012. - №10. - С.279-284 – URL: https://econa.at.ua/Vypusk_10/ea10-4.pub.pdf

12. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз: навч. пос. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с

13. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання 2004. – 654 с.

14. Дыбаль, С. В. Финансовый анализ: теория и практика: учеб. пособие / С. В. Дыбаль – СПб. : Издательский дом «Бизнес - пресса», 2005. – 304 с.

15. Мних, Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.

16. Мошенський, С. З. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. д. е. н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф. Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. І перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704 с.

17. Офіційний веб-сайт Vents URL: <https://vents.ua/>

18. Офіційний блог компанії Вентс. URL: <https://ukrblog.vents.ua/>

19. С. Л. Демиденко. Особливості стратегічного аналізу середовища підприємства. Ефективна економіка / С. Л. Демиденко. – 2018 - №9 – URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2018/21.pdf.

20. Рижкова Г.А. Систематизація факторів внутрішнього і зовнішнього середовища торговельного підприємництва для подальшого аналізу / Г.А. Рижкова // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму. –

2011. – №1(4). – С. 339-345. URL:
<http://duan.edu.ua/uploads/bjulleten2011/13166.pdf>

21. Перфілова О. Є. Проблеми та особливості впровадження SWOTаналізу в практику стратегічного управління вітчизняних підприємств / О. Є.Перфілова // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – № 624 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 77–84. URL:
<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/1954/1/13.pdf>

22. Zion Market Research. Market Size of Global Smart Home Industry / Zion Market Research // GlobeNewswire. – 2018.